

VOJENSKÉ LETECTVO ŠVÝCARSKA

Vlastní založení švýcarského letectva se datuje přibližně do období roku 1913 až 1914, ale počátky jeho vzniku sahají až do roku 1891 – doby balonového létání. V roce 1913 byla ve Švýcarsku uspořádána sbírka na nákup prostředků pro vojenské letectvo, která vynesla 1,7 miliónu švýcarských franků, za které mělo být do roku 1916 zakoupeno 17 letounů, 14 náhradních motorů, nářadí, pracovní oděvy, jeden automobil a postaven hangár pro letouny. Realizace tohoto plánu byla narušena vznikem 1. světové války v roce 1914. V té době mělo vojenské letectvo k dispozici jen 8 nevyzbrojených letounů, používaných především pro výcvikové a průzkumné účely. Po skončení války byly výdaje na výstavbu letectva značně omezeny a počet pilotů byl snížen na 30 a leteckých pozorovatelů na 20. Až teprve v roce 1930 vyčlenila spolková rada finanční prostředky na nákup 105 moderních letounů (20 miliónů franků). Zakoupeno bylo 40 dvoumístných letounů holandské firmy Fokker a 65 jednomístných francouzských letounů Dewoitine. Ve třicátých letech bylo dále zakoupeno v Německu 140 cvičných dvouplošníků Bücker. Tím byl dán základ pro postupné zvyšování kvality švýcarského vojenského letectva.

Také začátek 2. světové války zastihl švýcarské vojenské letectvo v dosti špatném stavu. Z celkem 21 tehdejších leteckých rot mělo jen sedm moderní bojové letouny německé firmy Messer-Schmitt typu Me-109, devět rot bylo vyzbrojeno zastaralými Fokker a Dewoitine a pět rot nemělo žádnou leteckou techniku. V roce 1941 rozhodla spolková rada postavit pohotovostní křídlo, které mělo 3 letky s 30 piloty a 10 pozorovateli a zabezpečovalo ochranu vzdušného prostoru Švýcarska před jeho narušováním, zejména německými letouny. Křídlo bylo vyzbrojeno nejschopnějšími bojovými letouny a jejich osádky tvořili nejlépe vycvičení a nejkušenější švýcarští piloti. Křídlo úspěšně během války zasahovalo a nejméně ve 256 případech donutilo cizí letouny přistát na švýcarském území.

Krátce po druhé světové válce zahájilo vojenské letectvo přechod na proudovou leteckou techniku. Rozhodnuto bylo nakoupit nové letouny ve Francii a Velké Británii. V té době se také švýcarský letecký průmysl pokusil postavit vlastní proudový letoun, ale jeho pokusy byly neúspěšné. Prototyp vyrobený v leteckých závodech v Emmenu vůbec nelétal a projekt leteckých závodů v Altenrhein, označený P-16, byl po havárii druhého prototypu zastaven a projekt prodán do USA.

V roce 1946 bylo ve Velké Británii zakoupeno 175 proudových letounů De Havilland Vampire a od USA obdrželo vojenské letectvo několik vrtulových letounů P-51 Mustang. V roce 1951 pak bylo zakoupeno 250 proudových letounů Venom, kterými byly do roku 1958 vyzbrojeny všechny bojové letky. Počátkem padesátých let bolo do výzbroje letectva zařazeno také prvních 24 vrtulníků Alouette II, k nimž pak v letech 1964 až 1974 přibýlo 84 Alouette III.

Modernizace letounového parku pak nepřetržitě pokračovala. V roce 1958 bylo do výzbroje dodáno 100 britských letounů Hunter F Mk. 58 a v roce 1973 až 1975 dalších 60 letounů tohoto typu.

Ve Francii bylo v roce 1964 zakoupeno 58 stíhacích letounů Mirage IIIS a Mirage IIIRS. Celkem mělo být dodáno 100 letounů, ale vzhledem k vysokým pořizovacím nákladům musel být jejich počet omezen. Letouny Mirage IIIS jsou ve Švýcarsku doposud hodnoceny jako jedny z nejlepších stíhacích letounů na světě, a to i po více než dvaceti letech jejich provozu. Letouny Mirage IIIRS jsou vybaveny průzkumnou výstrojí a jsou využívány k vedení vzdušného průzkumu.

Od roku 1976 jsou ve výzbroji vojenského letectva i americké bojové letouny F-5E (jednomístné) a F-5F (dvoumístné) Tiger II, využívané pro plnění jak stíhacích, tak i stíhacích bombardovacích úkolů. Celkem bylo do výzbroje ve dvou obdobích (1976 a 1981) zařazeno 110 letounů.

Stíhací letouny Mirage IIIS (celkem 30 letounů ve dvou letkách) jsou určeny pro plnění stíhacích přepadových úkolů ve výškách do 20 000 m. K tomu jsou vyzbrojeny dvěma kanóny Defa ráže 30 mm, dvěma PLRS AIM-9 Sidewinder a dvěma AIM-36B Flacon. Jsou vybaveny aktivními a pasivními prostředky REB (výstražný radiolokátor, dipólové odražeče AN/ALE-40 a plánuje se jejich vybavení kontejnery AN/ALQ-171).

Pro plnění úkolů vzdušného průzkumu jsou využívány letouny Mirage IIIRS (jedna letka s 18 letouny). Jsou vybaveny průzkumným systémem Red Baron a prostředky REB jako Mirage IIIS. Letouny této letky bývají rozmístěny na dvou až třech leteckých základnách. Přesto, že jsou ve výzbroji již od roku 1964, dosud žádný z nich nebyl zničen při letecké nehodě.

Letouny F-5E Tiger II plní úkoly PVO do výšek asi 6 000 m. Vyzbrojeny jsou dvěma kanóny M-39 ráže 20 mm a dvěma PLRS AIM-9 Sidewinder. Další letouny tohoto typu jsou určeny pro plnění úkolů taktické letecké podpory. Výstroj REB je obdobná jako u letounů Mirage.

K výcviku osádek na letounech má vojenské letectvo k dispozici dva letouny Mirage IIIBS a dva Mirage IIIDS.

Jádro letectva však tvoří osm letek se 120 stíhacími bombardovacími letouny Hunter F Mk. 58. Tyto letouny jsou ve výzbroji více než 30 let a jsou určeny výhradně k plnění úkolů taktické letecké podpory. Prošli již několikerou modernizací s cílem zvýšení jejich bojových možností. Vyzbrojeny jsou 4 kanóny Aden ráže 30 mm (520 nábojů), neřízenými leteckými raketami ráže 80 mm, skříňovou pumou BL-755 a mohou nést i další letecké pumy různých ráží. 40 letounů je vyzbrojeno leteckými protizemními řízenými střelami AGM-65 Maverick (celkem bylo zakoupeno asi 500 těchto RS). Výstroj REB je opět obdobná jako u ostatních letounů.

Pro plnění úkolů REB je používáno 7 letounů Hunter T-68 upravených speciálně pro tento druh použití. Jsou zařazeny v nově postavené 24. letce. Osádku letounu tvoří pilot a operátor pro obsluhu zařízení REB. Také tyto letouny působí střídavě z různých leteckých základen.

V současné době má švýcarské vojenské letectvo celkem asi 280 bojových letounů a patří tedy k větším letectvům v Evropě – uvádí se, že z neutrálních států má větší letectvo jen Švédsko.

Organizačně je rozděleno do tří brigád – 31. letecké, 32. letištní a 33. brigády PVO. Všechny bojové jednotky jsou začleněny do 31. letecké brigády (VS Dübendorf). Brigáda má tři letecké pluky – 1. lp s VS Payerne, 2. lp s VS Dübendorf a 3. lp s VS v Emmen. Pluky mají celkem 19 letek, které jsou vyzbrojeny letouny Mirage IIIS a Mirage IIIRS, F-5E/F Tiger II a Hunter F. Mk. 58 a T Mk. 68. Letouny Venom a Vampire byly již z výzbroje vyřazeny. Každá letka má 15 až 18 letounů. Každý letecký pluk je rozmístěn na čtyřech leteckých základnách.

Dále má 31. letecká brigáda ve svém složení 25. leteckou skupinu se sedmi vrtulníkovými a jednou dopravní letkou. Vrtulníkové letky jsou vyzbrojeny vrtulníky Alouette III (Alouette II byly již vyřazeny). Čtyři letky jsou určeny pro plnění úkolů ve prospěch armádních sborů (pozemního vojska) a tři ve prospěch vojenského letectva. Dopravní letka má 18 lehkých dopravních letounů švýcarské výroby Pilatus PC-6, 3 francouzské vrtulníky SA.330 Puma a 3 letouny Beech Twin Bonanza pro přepravu důležitých státních a vojenských představitelů (VIP). Celkem má 25. letecká skupina asi 100 letounů a vrtulníků.

Velitelství 31. letecké brigády je též podřízena jedna elitní výsadková rota a letka terčů (cílů) vyzbrojena dvěma letouny C-3605.

Charakteristickým rysem švýcarského vojenského letectva je, že je postaveno na miličnickém principu. Jediným trvale bojeschopným útvarům je tzv. **pohotovostní letecké křídlo** (Überwachungsgeschwader) s VS Dübendorf, tvořené šesti bojovými letkami, z nichž tři jsou vyzbrojeny letouny Mirage IIIS a RS a tři letouny F-5E Tiger II. Křídlo plní v době míru úkoly protivzdušné obrany švýcarského teritoria. Má asi 200 pilotů, všichni jsou vojáci z povolání.

Tito piloti jsou také nejlépe vycvičení. Ročně nalétají 100 až 150 hodin na letounech Mirage nebo F-5. Piloti ostatních letek jsou záložníci (miliční piloti), kteří jsou ke svým předurčeným letkám povoláváni 3× ročně na 14denní výcvik. Za rok nalétají asi 50 hodin na letounech Hunter a výjimečně na letounech F-5.

Také činnost pozemního leteckého personálu je založena na miličním principu. Na 12 leteckých základnách trvale pracuje 2 400 civilních zaměstnanců, kteří zabezpečují provoz, údržbu, opravy letecké techniky a zařízení. Ostatní příslušníci pozemního personálu jsou povoláváni jedenkrát ročně na třítydenní cvičení, kde kromě technického výcviku na letecké technice a výbroji a zabezpečování letového provozu procvičují i obranu vlastní letecké základny. Odborný výcvik je usnadněn i tím, že každý povolaný záložník pracuje již v civilním životě v zařízení, pro které je v letectvu předurčen.

Vzhledem ke specifické švýcarské vojenské letecké službě je věnována maximální pozornost výběru a výcviku pilotů. V aeroklubech, kde se provádí bezplatně základní letecká příprava, se přijímají zájemci již od 17 let věku. Každoročně se do těchto kursů hlásí asi 2 000 zájemců, z nichž asi 1 300 splní základní předpoklady. Z nich po dalším náročném výběru zůstane asi 450. Těm je dána možnost absolvovat ve věku 18 až 19 let základní letecký výcvik na některé soukromé letecké škole. Po absolvování tohoto druhého kursu zůstane asi 150 posluchačů, kteří jsou podrobeni přísným zdravotním prohlídkám v ústavu leteckého zdravotnictví v Dübendorfu. Po tomto vyšetření zůstane ve výběru asi 100 zájemců, kteří dostanou možnost absolvovat pilotní výcvik na pilotní škole v Nagadinu.

Každoročně jsou prováděny dva kursy, každý pro 50 uchazečů. Kurs trvá 4 týdny, během nichž uchazeči absolvují tvrdý pozemní vojenský výcvik, po kterém ze školy odchází do 30 % uchazečů (branců). Zbývající žáci pak zahájí pilotní výcvik na cvičných vrtulových letounech Pilatus PC-7, na kterých nalétají asi 60 hodin. Úspěšným absolventům je nabídnut výcvik na proudových letounech.

Na proudové letouny jsou žáci přeškolení na leteckých základnách Emmen a Sion. Do současné doby byly používány britské letouny Vampire, které jsou v tomto roce (1990) nahrazeny britskými cvičnými letouny Hawk (20 letounů). Na těchto letounech a současně na simulátorech nalétají žáci asi 150 hodin. Celý pilotní výcvik trvá asi 55 týdnů a po nalétání celkem 250 hodin obdrží žák pilotní diplom.

V současné době musí každý vojenský pilot absolvovat povinné důstojnickou školu (dříve jen piloti pohotovostního křídla), což znamená dalších 17 týdnů přípravy a školení a 8 až 16 týdnů leteckého výcviku na letounech Hunter a F-5 nebo na vrtulnících Alouette III. Pilot má právo vybrat si jeden z těchto typů, na kterém chce létat. V posledním období je organizován letecký výcvik švýcarských pilotů i v zahraničí (např. Švédsko, Sicílie apod.).

Nejlépeším pilotům je nabídnuta možnost přejít do pohotovostního leteckého křídla. Část ostatních však zůstane v kategorii miličních pilotů, část přejde k dopravní letecké společnosti SWISSAIR. Letecká kariéra vojenského pilota končí ve 40 letech věku. Poté mohou být zařazeni do různých funkcí ve vojenském letectvu. Miliční piloti nalétají ročně asi 50 hodin, piloti z povolání asi 100 až 150 hodin. Tito piloti kromě toho působí jako instruktoři při výcviku leteckého dorostu.

V současné době má švýcarské vojenské letectvo k dispozici trvale asi 600 vycvičených pilotů, z toho do 200 v pohotovostním leteckém křídle, 200 létá u civilních dopravních leteckých společností a 200 jsou miliční piloti. Vycvičenost švýcarských pilotů je i přes poměrně nízký počet nalétaných hodin ročně (oproti NATO) na velmi dobré úrovni.

K elitním jednotkám vojenského letectva patří rota hloubkového průzkumu, určená pro vedení bojové činnosti v týlu protivníka. Založena byla v roce 1969. Příslušníci této jednotky jsou výtečně vycvičení, výbrojeni nejmodernější výbrojí a spojovacími prostředky. Výsadkáři jsou schopni provádět seskoky z výšky 100 m se zátěží 30 kg. Pro jejich přepravu na místo určení jsou používány lehké dopravní letouny Pilatus PC-6 od dopravní letky. 25. letecké skupiny. Výcvik příslušníků této jednotky je velmi náročný a každoročně jej dokončí maximálně 6 až 7 uchazečů. Jejich výběr je uskutečňován podobně jako u pilotů.

Protivzdušná obrana Švýcarska je zabezpečována leteckými i pozemními silami a prostředky PVO. Letecké síly a prostředky jsou soustředěny v pohotovostním leteckém

křídle 31. letecké brigády a pozemní síly a prostředky PVO u 33. brigády PVO (VS Bern).

Pozemní palebné prostředky PVO tvoří protiletadlové řízení střely BL-62 Bloodhound využívané proti cílům do výšky 20 000 m, PLRS Rapier pro cíle ve výškách do 3 000 m (v součinnosti s letouny F-5E), přenosné PLRS Stinger, PLK vz. 24 ráže 20 mm a PLDVK vz. 63/75 ráže 35 mm se střeleckou ústřednou Skyguard. Všechny síly a prostředky PVO jsou řízeny automatizovaným systémem řízení a uvědomování PVO Florida, do něhož jsou sloučeny všechny letecké pozorovací a meteorologické složky, střediska řízení a bezpečnosti leteckého provozu a všechny služby a velitelská stanoviště, které se podílejí na protivzdušné obraně.

Vzhledem k členitosti terénu ve Švýcarsku, který neumožňoval plně vykrytí všech prostorů, byl systém Florida doplněn pěti americkými radiolokátory AN/TPS-70 Taflir a moderním výpočetním zařízením Florin, které jako součást výpočetních středisek systému Florida umožňuje zpracovat komplexně údaje a zobrazit celkovou vzdušnou situaci nad územím Švýcarska. **Zavedením těchto prostředků má Švýcarsko v současné době jeden z nejmodernějších systémů PVO v Evropě, který při součinnosti s asi 200 stanovišti pozorovací a hlásné služby pokrývá vzdušný prostor Švýcarska prakticky na 100 %.**

Přesto, že již dnes je švýcarské vojenské letectvo silnou složkou ozbrojených sil, plánuje se i v příštích letech jeho další modernizace. V průběhu roku 1990 bude dodáno a uvedeno do provozu 20 britských cvičných letounů Hawk a předběžně rozhodnuto bylo i o nákupu 34 moderních bojových stíhacích letounů F-18A Hornet. Jejich dodávky mají být zahájeny v roce 1992 a vyzbrojeny jimi mají být dvě stíhací letky po 12 letounech. Zbytek má být uložen v technické záloze.

Starší letouny Mirage III jsou průběžně modernizovány s cílem jejich ponechání v operačním použití až do roku 2000. Po zavedení letounů F-18A mají letouny Mirage III převzít stíhací úkoly PVO, které dosud plní letouny F-5E, a které budou používány již jen pro plnění úkolů taktické letecké podpory. Všechny letouny Mirage budou také vybaveny modernějším zařízením REB.

Modernizovány byly i letouny Hunter F Mk. 58 a zvažuje se jejich ponechání ve výzbroji též až do roku 2000. V průběhu modernizace byly provedeny úpravy draků, palubního vybavení a výzbroje. Letouny jsou schopny plnit všechny úkoly ve ztížených podmínkách ve dne i v noci.

Posíleno má být i dopravní letectvo zakoupením v tomto roce 10 až 15 dopravních vrtulníků. Jejich typ nebyl dosud upřesněn.

Plánuje se i zavedení bezpilotních průzkumných letounů švýcarské konstrukce a výroby ADS-90 Ranger. Tento letoun má být vybaven televizními a infračervenými průzkumnými prostředky.

Pro výcvikové účely se plánuje nakoupit 20 letounů PC-9 Turbotrainer švýcarské firmy Pilatus. Při výcviku mají být tyto letouny využívány pro lety v malých a přízemních výškách vzhledem k jejich menší hlučnosti než u proudových letounů.

Dvěma letouny tohoto typu mají být nahrazeny i zastaralé letouny – terče (cíle) typu C-3605.

Všechna tato modernizační opatření, spojená s náročným výcvikem a přípravou veškerého leteckého personálu a dokonalým organizačním a materiálním zabezpečením, řadí švýcarské vojenské letectvo k nejmodernější a nejbojeschopnější složce v rámci švýcarských ozbrojených sil.

